

การพยากรณ์แนวโน้มวิกฤตการณ์การเงินการธนาคาร:

วิธีการที่ได้มาซึ่งคำตอบอันมีคุณค่าจริงหรือไม่?

ผศ.ดร.เสถียร ศรีบุญเรือง

บทนำ

ก่อนอื่นผู้เขียนอยากอธิบายให้ผู้อ่านได้ทราบถึงความเป็นมาในการเขียนบทความนี้ก่อนว่า แท้จริงนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากอะไร กล่าวคือประมาณช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 นั้น ผู้เขียนได้รับเชิญเข้าร่วมฟังบรรยายพิเศษของ ดร. Ouanes เรื่องผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจประเทศบราซิลที่มีต่อเศรษฐกิจโลก ซึ่ง ดร. Ouanes **นี่ในอดีตเคยทำงานกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มารยะหนึ่งประมาณเกือบ 20 ปี** การบรรยายครั้งนี้ได้จัดขึ้นที่ห้องประชุมชั้น 2 ของธนาคารแห่งประเทศไทย สาขามาดเหนือ ดร. Ouanes ปัจจุบันเป็นนักวิจัยอิสระซึ่งสนใจและติดตามวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นของประเทศต่างๆ ในหลายส่วนของโลก ขณะเดียวกันก็ยังสนใจศึกษาเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในแถบทวีปเอเชียรวมถึงเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย

ภายหลังการบรรยายของ ดร. Ouanes ได้เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายและซักถามปัญหาในประเด็นต่าง ๆ หลากหลายจากผู้เข้าร่วมฟังการบรรยาย ผู้เขียนได้ตั้งคำถามขึ้น ๒ ประเด็นคือ ประเด็นแรกเป็นคำถามถึงความคิดเห็นของ ดร. Ouanes ผู้บรรยายว่าแท้จริงมีความคิดเห็นอย่างไรตอบทบาทและความสำคัญของเศรษฐกิจเอเชียที่มีต่อเศรษฐกิจโลกในอนาคต

ส่วนประเด็นที่สอง ผู้เขียนได้ถาม ดร. Ouanes เกี่ยวกับแนวคิดของตัวดัชนีชี้วัดซึ่งสามารถนำมาใช้คาดคะเนแนวโน้มภาวะเศรษฐกิจโลก และภาวะเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์จะประเมินแนวคิดของผู้บรรยายในฐานะที่เคยมีประสบการณ์ทำงานกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดเหล่านั้นอย่างไรบ้าง ดังนั้นเจตนาของการตั้งคำถาม 2 ประการดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนอยากจะทราบแนวคิดของอดีตนักเศรษฐศาสตร์จากสถาบันการเงินระหว่างประเทศว่ามีความเห็นอย่างไรใน 2 ประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามในประเด็นที่สองซึ่งแม้ว่าจะค่อนข้างกว้างแต่ก็เป็นคำถามที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการพยากรณ์แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนามาก

อย่างไรก็ตาม คำตอบของ ดร. Ouanes ที่มีต่อคำถามที่ 2 นั้นให้ภาพรวมที่ดี เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ข้อมูลหรือตัวแปรชี้วัดเพื่อคาดคะเนแนวโน้มภาวะเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจประเทศกำลังพัฒนาได้ดีพอสมควร กล่าวโดยสรุปก็คือ การคาดคะเนหรือพยากรณ์แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจในทางปฏิบัตินั้นสามารถใช้ดัชนีนำ (leading indicators) ได้หลากหลาย เช่น การขาดดุลทางด้านการเงินและการคลัง ระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของนักลงทุน เงินไหลเข้าทางด้านสถาบันและการเมือง อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา

ระหว่างประเทศ และเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ
เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่าตัว
ชี้ภาวะเศรษฐกิจสำคัญนั้นยังรวมไปถึงข้อมูล
ระดับการจ้างงาน (level of employment)
ระดับรายได้ส่วนบุคคล (level of personal
income) ดัชนีราคาของผู้ผลิตและผู้บริโภค
(consumer and producer price indices) ผล
ผลิตของภาคอุตสาหกรรม และอัตราการใช้กำลัง
การผลิต (industrial production and rate
of capacity utilization) ยอดขายและสินค้าคง
คลังของภาคธุรกิจ (business sales and
inventories) ยอดการส่งและการขายปลีก
(whole sales and retail sales) ยอดขายรถยนต์
ใหม่ (new automobile sales) มูลค่าการค้า
ระหว่างประเทศที่เป็นรายเดือนและรายไตรมาส
(monthly and quarterly international trade)
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติและผลิตภัณฑ์มวลรวม
ภายในประเทศ (gross national product and
gross domestic product) ดัชนีแสดงระดับการ
ก่อสร้างรายเดือน (monthly construction
index) ดุลการชำระเงิน (balance of payment)
ขนาดและจำนวนธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน
และปริมาณหนี้สินค้างชำระหรือหนี้เสียของระบบ
ธนาคาร เป็นต้น

ดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจที่นิยมนำมาใช้ในทาง
ปฏิบัตินั้นมี 3 ดัชนีคือ ตัวชี้วัดตัวแรกนั้นเป็นดัชนี
ชี้นำ (leading indicators) ภาวะเศรษฐกิจ ตัวชี้
วัดนี้จะให้สัญญาณเตือนล่วงหน้าถึงภาวะวิกฤติที่จะ
เกิดขึ้นในอนาคต ตัวชี้วัดที่สอง เป็นดัชนีปัจจุบัน
หรือดัชนีชี้พร้อม (coincident indicators)
ภาวะเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดนี้จะมีค่าเปลี่ยนแปลงไป
พร้อมกับภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้น ส่วนตัวชี้วัดที่สามนั้น

เป็นดัชนีชี้ตามหรือตัวชี้วัดล่าช้า (lagging
indicators) ภาวะเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดนี้จะให้
สัญญาณบางประการเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น
และได้จบสิ้นไปแล้ว ดัชนีชี้วัดดังกล่าวทั้ง 3 ตัวนี้
ล้วนมีความสำคัญในการตรวจสอบจุดซึ่งเป็นหัว
เลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจ
แต่บทความนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายถึงตัวชี้
วัดทั้ง 3 ประการที่กล่าวมา ดังนั้นผู้เขียนจึงไม่ได้
กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวชี้วัดเหล่านี้ในบทความนี้

อย่างไรก็ตาม มีคำถามอีกประเด็นหนึ่งซึ่งเกี่ยว
โยงกันอย่างแยกไม่ออกกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ
ที่กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณา
เฉพาะภาคการเงินการธนาคารเพียงภาคเศรษฐกิจ
เดียว ก็มีประเด็นคำถามตามมาอีกว่า ในกรณีของ
ภาคการเงินการธนาคารนั้น จะมีตัวแปรทาง
เศรษฐกิจใดบ้างที่สามารถชี้ให้เห็นแนวโน้มของ
ภาวะวิกฤติในภาคการเงินการธนาคารที่อาจจะเกิด
ขึ้นได้อย่างเหมาะสม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่าวิกฤต
การณ์ของภาคการเงินการธนาคารนั้นสามารถจะทำการ
คาดคะเนล่วงหน้าได้จริงหรือไม่? เพียงใด? ถ้า
หากว่าการคาดคะเนวิกฤตการณ์ของภาคการเงินการ
ธนาคารนี้สามารถคาดคะเนได้จริง ในทางปฏิบัตินั้น
ควรมีข้อมูลหรือตัวชี้วัดเชิงเศรษฐกิจใดบ้างที่
สามารถจะนำมาชี้ให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ที่กำลังจะเกิด
ขึ้นในอนาคตของภาคการเงินการธนาคารนี้ได้

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า ประเด็นคำถามที่ว่า
นี้ต้องพยายามหาคำตอบให้ได้ และถ้าหาก ดร.
Ouanes มีเวลามากพอ ผู้เขียนยังอยากฟังความ
เห็นของ ดร. Ouanes ว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ประเด็นปัญหาที่ว่ามานี้อย่างไรบ้าง ซึ่งผู้เขียนคิดว่า
คำตอบ ดร. Ouanes ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ซึ่ง
เคยทำงานกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศนั้นน่า

จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวคิดการพยากรณ์เศรษฐกิจได้ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนเห็นว่าการทราบถึงตัวแปรสำคัญ ที่ควรนำมาใช้ชี้วัดเพื่อทำการพยากรณ์ดังกล่าวอย่างน้อยน่าจะเป็นสัญญาณเตือนที่ดีต่อภาคการเงินการธนาคารในแต่ละประเทศ ให้สามารถปรับตัวเองสอดคล้องกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจภาคการเงินการธนาคารลงได้อีกส่วนหนึ่ง

แต่น่าเสียดายว่าในวันนั้นผู้เขียนไม่ได้มีโอกาสดูแลถึงข้อสงสัยในประเด็นปัญหาที่ว่านี้แต่อย่างใด เนื่องจากระยะเวลาของการบรรยายและซักถามปัญหานั้นมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้นบทความที่นำมาเสนอนี้จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ผู้เขียนต้องการจะให้บทความนี้เป็นแนวทางเบื้องต้นแก่บุคคลที่สนใจ หรือผู้ที่กำลังศึกษาวิชาการพยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจว่าการพยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ในทางปฏิบัตินั้นต้องคำนึงถึงตัวแปรอะไรบ้าง ประการที่สอง ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่า วิกฤตการณ์ทางการเงินและการธนาคารที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ นั้น แม้ว่าจะมีลักษณะเฉพาะตัวหรือแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศก็ตาม แต่ในทางทฤษฎียังมีตัวชี้วัดที่มีลักษณะร่วมกันอยู่บางส่วน

จากอดีตที่ผ่านมาหลายศตวรรษพบว่า หลายประเทศต่างก็มีประสบการณ์เกี่ยวกับความถดถอยของภาคการเงินการธนาคารขึ้นในบางช่วงเวลา แม้ว่าความล้มเหลวของระบบการเงินการธนาคารในประเทศเหล่านี้ ในบางครั้งอาจเกิดขึ้นโดยไม่เคยคาดหมายมาก่อนล่วงหน้าหรืออาจเกิดขึ้นได้อย่างปัจจุบันทันด่วนก็ตาม แต่ว่าข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคที่ภาคการเงินการธนาคารและภาครัฐมีอยู่ในช่วง

เวลานั้น ๆ แท้จริงแล้วก็พอเพียงที่จะใช้เป็นตัวชี้วัดหรือให้สัญญาณเตือนบางอย่างเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระบบการเงินการธนาคารได้พอสมควร แต่ว่าผลลัพธ์จากการที่มีข้อจำกัดต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นตัวชี้สำคัญ ซึ่งมักจะบ่งว่าเป็นความลับหรือเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของภาคการเงินการธนาคาร รวมไปถึงการมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องหลากหลาย ซึ่งมีผลกระทบต่อกิจกรรมอื่นของระบบเศรษฐกิจ ต่างก็มีแนวโน้มทำให้ระบบการเงินการธนาคารของประเทศนั้น ๆ มีความถดถอยลงไปได้อีกเช่นกัน ทั้งนี้เพราะปกติของการประกอบธุรกิจนั้นมักมีการประสานเชื่อมโยงกับระบบการเงินการธนาคารและภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ หลากหลาย ซึ่งภาคเศรษฐกิจอื่นๆ เหล่านั้นต่างก็มีศักยภาพที่จะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ขึ้นได้อีกหลายประการ กล่าวคือ

ปัญหาประการแรกก็คือ ภาวะความมั่นคงของภาคการเงินการธนาคารจะขึ้นอยู่กับปริมาณเงินฝากที่ระบบธนาคารมีอยู่ในช่วงเวลาต่าง ๆ มากกว่ามูลค่าทรัพย์สินประเภททุนที่มีอยู่ของระบบธนาคาร ปัญหาประการที่สอง ภาวะความมั่นคงของภาคการเงินการธนาคารในบางครั้งนั้นมักจะขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอน ซึ่งเกิดขึ้นเสมอภายในระบบเศรษฐกิจ แม้ว่าอาจมีระดับของความไม่แน่นอนที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ประการสุดท้าย อาจขึ้นอยู่กับสภาวะที่ว่าระบบการเงินการธนาคารนั้นมีส่วนของทุนที่อยู่ในรูปของทรัพย์สินระยะยาว แต่ส่วนของทุนนี้มีสภาพคล่องน้อยกว่าเมื่อเทียบกับปริมาณหนี้สินที่ธนาคารมีอยู่เป็นต้น สำหรับธนาคารซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องหรือเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้น ปริมาณทรัพย์สินและหนี้สินของระบบธนาคารมักถูกกระทบด้วยการเปลี่ยนแปลงที่มีสาเหตุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินตราสกุล

ต่าง ๆ ที่หลากหลายได้ ในบางกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเนื่องมาจากการขาดระบบการควบคุมภายในที่ดี หรือมีระบบการจัดการธนาคารที่ขาดประสิทธิภาพ เป็นต้น ดังนั้น ในทางปฏิบัติ ปัจจัยเศรษฐกิจต่าง ๆ ข้างต้นนั้นต้องนำมาพิจารณา รวมด้วยทุกครั้งในการชี้ถึงความเป็นไปได้ของปัญหาวิกฤตการณ์ของระบบการเงินธนาคาร เมื่อใดก็ตามที่ระบบการเงินธนาคารของประเทศประสบกับวิกฤตการณ์ หรือมีพัฒนาการของปัญหาที่เลวร้าย และเข้าใกล้จุดล่มสลายมากขึ้นแล้ว ก็จะทำให้ผู้ถือหุ้นและผู้จัดการธนาคารในประเทศนั้นๆ มีระดับความเสี่ยงที่เพิ่มมากขึ้นไปอีก แต่ถ้าหากผู้ถือหุ้นและผู้จัดการธนาคารเหล่านั้นพยายามหลีกเลี่ยงความผิดจากการกระทำในอดีตที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพของระบบธนาคาร และหรือมีการคอร์รัปชันเกิดขึ้นในระบบธนาคาร โดยปฏิเสธว่าไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดความล้มเหลวขึ้นกับระบบการเงินธนาคารแล้ว ผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นก็คือ ปัญหาวิกฤตการณ์บางประเด็น ซึ่งโดยปกติแล้วสามารถแก้ไขให้สำเร็จลงได้โดยง่ายนั้น ก็จะทำให้ทวีความรุนแรงกลายเป็นปัญหายิ่งยากมากขึ้นไปอีก และอาจนำมาซึ่งความเสียหายเพิ่มมากขึ้นไปกว่าที่ควรจะเป็นได้ ในท้ายที่สุดหรือในช่วงระยะเวลาต่อมา จะทำให้ระบบการเงินธนาคารทั้งระบบมีพัฒนาการไปสู่ปัญหาที่ยิ่งยากซับซ้อนมากขึ้นเกินกว่าจะทำการแก้ไขได้ ยิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์อันยุ่งยากและซับซ้อนที่เพิ่มสูงขึ้นรวมไปถึงความขึ้นอยู่กัน ซึ่งมักมีพัฒนาการมาจากความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้า และหรือมีพัฒนาการมาจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธนาคารด้วยกัน ซึ่งโดยปกติปัญหานี้ อาจจะเริ่มต้นจากปัญหาระดับท้องถิ่นหรือระดับพื้นที่เท่านั้น แต่ปัญหาเหล่านี้อาจลุกลาม กลายเป็นปัญหาที่แพร่ขยายออกไปสู่ระบบการเงินธนาคาร

ของประเทศได้ในที่สุด ซึ่งนั่นหมายถึงว่าปัญหาวิกฤตการณ์นั้น ๆ มีการแพร่ขยายออกไปสู่ระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในที่สุด

อาจกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ ว่า ลักษณะโครงสร้างของสถาบันการเงินธนาคารที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ หรือกล่าวอย่างเฉพาะเจาะจงลงไปว่าภาคการเงินธนาคารสามารถจะใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อกำหนดแนวทางการคาดคะเนล่วงหน้าเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ที่อาจเกิดขึ้นของภาคการเงินธนาคารได้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้แล้วรัฐบาลและธนาคารกลางรวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากจะมีส่วนควบคุมดูแลและกำกับระบบการเงินธนาคารแล้ว ยังต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการทำงาน ทั้งทางด้านสถาบันและด้านกฎหมาย โดยพยายามดำเนินการควบคุมดูแล และแนะนำการดำเนินงานของธนาคารให้เป็นไปด้วยดี รวมไปถึงต้องพยายามให้ภาคการเงินธนาคารของประเทศ ซึ่งกำลังเป็นปัญหานั้นสามารถที่จะชี้ชัดให้เห็นถึงสาเหตุแท้จริงในทันทีเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

ในส่วนของรัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบังคับใช้วิธีการทางบัญชีและรายงานการเงินต่าง ๆ ที่ถูกต้องและเป็นมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ระบบการเงินธนาคารนั้น ๆ มีโอกาสก่อปัญหาเพิ่มมากขึ้นไปอีก ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินการภายใต้ภาวะวิกฤตการณ์ที่ซึ่งระบบการเงินธนาคารนั้นมีหนี้เสียหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (non performing loan : NPL) ในสัดส่วนที่สูงจนกระทั่งระบบธนาคารทั้งระบบไม่สามารถที่จะดูแล ควบคุมและจัดการหนี้เสียที่สูงขึ้นนั้นได้อีกต่อไป เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว มาตรฐานทางด้านบัญชีขององค์กรธุรกิจและสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ธนาคาร ก็มีความจำเป็นที่จะต้องถูกตรวจสอบอย่างเข้มงวดควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้แน่ใจได้ว่าการประกอบธุรกิจในประเทศนั้น ๆ ยังคงมีฐานะทางการเงินน่าเชื่อถือ และที่สำคัญก็คือ **ภาครัฐซึ่งทำหน้าที่ในการควบคุม สามารถจะเข้าไปทำการประเมินความน่าเชื่อถือของธุรกิจและระบบธนาคารได้อย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ** ในทางตรงกันข้ามความไม่เคร่งครัดหรือความหย่อนยานในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของธุรกิจและระบบธนาคารจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ธุรกิจและระบบธนาคารนั้น ๆ ยังมีความถดถอยเพิ่มมากขึ้นไปอีก

แม้ว่าปัจจัยทางด้านโครงสร้างของระบบการเงินการธนาคารดังกล่าวมาข้างต้นนั้นอาจง่ายที่จะกำหนดหรือชี้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดหรือชี้ชัดโครงสร้างของระบบการเงินการธนาคารในประเทศที่เคยประสบวิกฤตการณ์ก็ตาม แต่ประเทศที่มีประสบการณ์จากวิกฤตการณ์นั้นก็ถือว่าเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นต่างได้มาซึ่งตัวชี้วัดวิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคารที่ดีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ยกกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ ประเทศที่มีระบบการจัดการด้านสถาบันที่ไม่ดี ซึ่งโดยปกติแล้วประเทศเหล่านี้ สามารถจะทำการปราบปรามข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในระบบการเงินการธนาคารไปได้ค่อนข้างดีก็ตามหรือน้อยก็ช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ยาวนานได้พอสมควร โดยไม่มีปัญหาวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงใด ๆ เกิดขึ้นกับระบบการเงินการธนาคารของประเทศแต่เมื่อสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ เริ่มเลวร้ายมากขึ้น วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในระบบการเงินการ

ธนาคารของประเทศเหล่านั้นกลับแพร่ขยายออกไปได้อย่างรวดเร็วจนยากจะแก้ไขได้

ประวัติความเป็นมาของวิกฤตการณ์ด้านการเงินการธนาคารของโลก

ผลการประชุม ณ เมืองเมดริด ประเทศสเปน พอที่จะชี้ให้เห็นได้ว่าวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารของโลกนั้นมีประวัติศาสตร์ค่อนข้างจะยาวนาน ความตกต่ำทางเศรษฐกิจของโลกครั้งใหญ่ซึ่งเกิดขึ้นในราวประมาณ ปี พ.ศ. 2473 แท้จริงเกิดขึ้นเนื่องจากความล้มเหลวในระบบการเงินการธนาคารโลกเอง โดยปัญหาวิกฤตการณ์เริ่มต้นขึ้นภายในระบบการเงินการธนาคารของประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อน จากนั้นวิกฤตการณ์การเงินได้แพร่ขยายไปยังระบบการเงินการธนาคารในประเทศอื่น ๆ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาในอดีต ประเทศต่าง ๆ ได้ประสบกับความถดถอยของภาคการเงินการธนาคาร ซึ่งต่างก็มีระดับความถดถอยหรือความตกต่ำที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ บางประเทศก็ได้รับผลกระทบจากความตกต่ำของภาคการเงินการธนาคารที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในช่วงต้น ปี พ.ศ. 2523 รัฐบาลของประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกาหลายประเทศ รวมไปถึงประเทศชิลี และประเทศเม็กซิโก ถูกบังคับให้ต้องตัดสินใจบางอย่างสำหรับความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับระบบการเงินการธนาคารของประเทศเหล่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ถูกบังคับให้ต้องทำการซื้อและขายเงินกู้ยืมมาตรฐานจากธนาคารในอัตราค่าซื้อขายที่สูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง ทั้งนี้เพื่อรักษาความมั่นคงด้านการเงิน (solvency) ของระบบธนาคารในประเทศเหล่านั้นเอาไว้ เป็นต้น

เตรียมการต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นล่วงหน้า เพื่อรับมือ หรือแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์นั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ตัวชี้นำ (leading indicators) ภาวะวิกฤตการณ์ ด้านการเงินการธนาคาร

แม้ว่าวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารจะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วเมื่อเหตุการณ์นั้น ๆ ได้พัฒนาถึงจุดวิกฤตก็ตาม แต่โดยปกติ ก่อนจะถึงจุดวิกฤตนั้น เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาเหล่านี้มักมีระยะการพักตัวเอง (gestation period) ที่ยาวนานระยะหนึ่งก่อนหน้านี้ ข้อมูลข่าวสารซึ่งโดยปกติมีอยู่แล้วในมือภาครัฐ และธนาคารกลางนั้นสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดของแนวโน้มความถดถอย หรืออันตราย (vulnerability) ของระบบธนาคารที่จะเกิดขึ้นได้ดีพอสมควร แต่ในทางปฏิบัติ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ **จะใช้ตัวแปรใดมาเป็นตัวชี้วัดกระบวนการคาดคะเนวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารที่จะเกิดขึ้นนั้น** กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ **อะไรคือตัวชี้วัดระดับความเสี่ยงของวิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคารนั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด**

ในการที่จะตอบคำถามข้างต้น สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำคือจะต้องทำการชี้ชัดหรือหาตัวชี้วัดที่สามารถเชื่อถือได้เสียก่อน แล้วใช้ดัชนีชี้วัดเหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือในการเฝ้าระวังหรือติดตามความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นทั้งในช่วงก่อนวิกฤตและในช่วงระหว่างวิกฤต ในทางปฏิบัติตัวชี้วัดที่มีประโยชน์คือ ตัวแปรหรือข้อมูลที่สามารถใช้ชี้วัดได้ในทันทีที่เกิดวิกฤตการณ์ขึ้น โดยค่าของตัวชี้วัดนี้จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางเดียวกับภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของระบบการเงินการธนาคารในช่วงเวลาปกติ หรือใน

ช่วงที่ระบบธนาคารยังไม่เกิดปัญหา ในทางตรงกันข้าม ตัวชี้วัดเหล่านี้จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปจากเดิม หรือเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม เมื่อเกิดปัญหาหรือมีภาวะกดดันจากวิกฤตการณ์เกิดขึ้น

ตามแนวความคิดนั้นจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของตัวชี้วัดเหล่านี้ควรจะทำได้มาซึ่งนัยสำคัญของระดับความเสี่ยงที่วิกฤตนั้น ๆ จะเกิดขึ้น หรืออย่างน้อย สามารถให้ความหมายโดยนัยได้บางส่วนเกี่ยวกับช่วงเวลาหรือระยะเวลาการเงินการธนาคารนั้น ๆ จะมีปัญหาเกิดขึ้น และที่สำคัญก็คือ ตัวชี้วัดนี้สามารถชี้ให้เห็นถึงช่วงเวลาการเกิดปัญหาได้ค่อนข้างใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริงได้ดีพอสมควร เมื่อมีความถดถอยของระบบการเงินการธนาคารเกิดขึ้นแล้ว และความถดถอยนั้น ๆ มีแนวโน้มจะพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง และตัวชี้วัดดังกล่าวนี้ก็ยังให้สัญญาณบางอย่างเกี่ยวกับระดับความรุนแรงและความยุ่งยากของปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นในระบบธนาคารนั้น ๆ ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ตัวแปรซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดที่มีประโยชน์นั้น ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาในรูปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอย่างง่ายระหว่างค่าของตัวแปรนั้น ๆ กับระดับวิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคาร อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดที่ดีได้แก่ตัวชี้วัดดังต่อไปนี้คือ

ตัวชี้วัดตัวแรกที่สามารถชี้ลักษณะความถดถอยที่เด่นชัดในระบบการเงินการธนาคารก็คือ **ข้อมูลแสดงระดับการขาดทุนที่เป็นผลจากการดำเนินงานของธนาคาร (bank losses)** ระบบการเงินการธนาคารใดมีระดับการขาดทุนสูง ในขณะเดียวกันนั้นระดับการขาดทุนนี้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ย่อมแสดงให้เห็นว่า ระบบการเงินการธนาคารนั้นกำลังจะมีความถดถอยเกิดขึ้นแล้ว

ตัวชี้วัดตัวที่สองคือ **ข้อมูลที่สามารถใช้ตรวจสอบความเคลื่อนไหวหรือพัฒนาการของการเกิด**

วิกฤตการณ์ขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงค่าข้อมูลหรือตัวแปรที่อยู่ในรูปของ เทอมการค้า (term of trade) ซึ่งการเปลี่ยนแปลง ของตัวชี้วัดที่เป็นค่าอยู่ในรูปของเทอมการค้านั้นนอก จากจะมีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไร ของธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก แล้ว ยังมีผลกระทบต่อระดับของรายรับและรายจ่าย ภาครัฐ ซึ่งในที่สุดแล้วจะมีผลกระทบโดยตรงต่อ ภาวะเศรษฐกิจของภาคการเงินและระบบการ ธนาคารในประเทศนั้นได้

ตัวชี้วัดตัวที่สามคือ **ข้อมูลซึ่งสามารถใช้ตรวจ จับความเคลื่อนไหวของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น อันเป็น ผลสืบเนื่องมาจากการที่ระบบการเงินธนาคาร นั้น ๆ กำลังประสบความถดถอย** เช่น ความแตก ต่างที่เพิ่มมากขึ้นของปริมาณการรับฝากเงินและการ ให้อภัยเงินของระบบธนาคาร ซึ่งโดยปกติแล้ว ความ แตกต่างดังกล่าวนี้มักมีความผันผวนเกิดขึ้นอยู่เสมอ ในขณะเดียวกัน การเกิดขึ้นของปัญหาต่าง ๆ ภาย ในระบบธนาคารนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพล ของตัวชี้วัดที่สามนี้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ระบบ ธนาคารนั้นอาจจะเริ่มต้นโดยการเพิ่มการปล่อยสิน เชื้อให้กับภาคอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกที่ กำลังประสบกับภาวะขาดทุน ในขณะเดียวกันภาค อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกนั้นก็พยายามเพิ่ม ทุนให้มากขึ้น ธนาคารยังคงให้อภัยเงินแก่ภาคอุตสาหกรรมเหล่านี้ โดยมีความหวังว่าในท้ายที่สุด แล้วอุตสาหกรรมนี้จะสามารถฟื้นตัวได้ภายในระยะ เวลาอันสั้น ภายใต้อความหวังที่ว่าอุตสาหกรรมเหล่านี้ จะได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐด้วย ดังนั้นนาย ได้สถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น การเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็วของปริมาณสินเชื่อที่ธนาคารให้อภัยแก่อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกที่กำลังมีปัญหา ควน คุไปกับภาวะการที่มีการให้สินเชื่อที่ระจุกตัวอยู่แต่

เฉพาะภาคอุตสาหกรรมใด ๆ เพียงอุตสาหกรรม เดียวนั้น สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดชี้ให้เห็นว่าระบบการ เงินการธนาคารภายในประเทศนั้นไม่ได้มีการจัด ลำดับชั้นหรือมาตรการการให้สินเชื่อที่ดีพอ ซึ่งจะท ำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงปรารถนาขึ้นกับระบบธนาคาร โดยรวมได้ เช่น ระบบธนาคารทั้งระบบอาจประสบ กับภาวะการขาดทุนอย่างมาก โดยระดับการขาดทุน ของระบบธนาคารดังกล่าวนี้จะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อเวลาผ่านไป

อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดที่เป็นประโยชน์นั้นอาจได้ มาจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง เช่น อาจเป็นข้อ มูลซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ที่หลากหลายทาง ด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลบางส่วนที่ใช้เป็นตัวชี้วัดนั้นอาจ ได้มาจากข้อมูลที่อยู่ภายในระบบธนาคารเอง ใน ขณะที่ข้อมูลอีกบางส่วนที่ใช้เป็นตัวชี้วัดนั้นอาจได้มา จากภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาคธนาคารก็ได้

ข้อมูลอีกส่วนซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายที่สามารถใช้ เป็นตัวชี้วัดนั้นอาจเป็นค่าข้อมูลตัวแปรเชิงเศรษฐกิจ มหาภาคก็ได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นผู้เขียนได้นำเอาตัวชี้วัดทั้ง 3 ประเด็นข้างต้นมาอธิบายในราย ละเอียดเพื่อเป็นแนวทางดังต่อไปนี้คือ **ตัวชี้วัด ประเด็นแรกเป็นข้อมูลภายในของระบบธนาคาร** (banking sector indicators) ตัวชี้วัดที่เป็นข้อ มูลภายในระบบธนาคารซึ่งมีความชัดเจนและ สามารถนำมาใช้คาดคะเนวิกฤตการณ์ของระบบ ธนาคารได้คือ **ค่าข้อมูลของตัวแปรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความมั่นคงของระบบธนาคาร** เช่น ข้อมูล รายการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในบัญชีงบดุล และบัญชี งบรายได้และรายจ่ายของธนาคาร เป็นต้น

ข้อมูลที่มาจกงบต่าง ๆ ของธนาคารข้างต้นนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดวิกฤตการณ์การเงินการธนาคาร ขึ้น จำเป็นที่จะต้องทำให้มีความชัดเจนขึ้นให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงที่เกิดความเสี่ยงหรือมีวิกฤต

การณั้กับระบบธนาคารนั้น ๆ โดยข้อมูลหรือตัวแปรที่นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดเหล่านี้อาจมีอยู่แล้วในระบบบัญชีของธนาคารระดับสาขาแต่ละแห่ง โดยปกติแล้วธนาคารระดับสาขาเหล่านี้มักเป็นสาเหตุหรือเป็นที่มาของความถดถอยของระบบการเงินการธนาคารทั้งระบบนั้นนั่นเอง

โดยข้อเท็จจริงแล้ว ข้อมูลในธนาคารระดับสาขาแต่ละแห่งอาจไม่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นภาพรวม (aggregate data) ที่สมบูรณ์ของระบบธนาคารทั้งหมดก็ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในระดับสาขานี้ก็ถือเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพยากรณ์วิกฤตการณ์การเงินการธนาคารได้ดีพอสมควร อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดซึ่งเป็นข้อมูลที่มาจากรายในระบบธนาคารนั้นจะได้แก่ข้อมูล 4 ประการต่อไปนี้คือ

ตัวชี้วัดตัวแรกคือตัวชี้วัดทางตรง (direct indicators) ที่ใช้วัดความมั่นคงทางการเงินของระบบธนาคาร โดยตัวชี้วัดนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงโอกาสการเกิดความยุ่งยากของระบบธนาคารได้ ในที่นี้ก็คือ **ระดับการสะสมทุนของธนาคาร** (bank capitalization level) ซึ่งระดับการสะสมทุนนี้สามารถแสดงให้เห็นถึง มูลค่าหรือจำนวนทรัพย์สินของธนาคารที่มีค่ามากเกินกว่าภาระหนี้สินที่มีอยู่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทุน (capital act) ซึ่งกำหนดไว้ในประเทศต่าง ๆ ภายใต้ระบบทุนนิยมนั้น นอกจากจะมีส่วนช่วยให้ระบบธนาคารทั้งระบบสามารถต่อสู้กับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้ดีแล้วยังเปิดโอกาสให้ระบบธนาคารนั้น ๆ สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แม้ว่าปริมาณทุนหรือทรัพย์สินของธนาคารจะลดต่ำลงเมื่อเทียบกับหนี้สินที่มีอยู่ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ระดับปริมาณทุนที่ธนาคารจะต้องดำรงไว้มักขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงและประเภทของทรัพย์สินที่ธนาคารมีอยู่ ว่าเป็นประเภท

ใดและมีระดับความเสี่ยงมากน้อยเพียงใดเป็นสำคัญทรัพย์สินของธนาคารบางประเภท เช่น เงินกู้ยืมที่ให้กับภาคธุรกิจนั้น อาจเป็นทรัพย์สินที่มีระดับความเสี่ยงสูงกว่าทรัพย์สินประเภทเงินสดที่มีในธนาคาร และเงินสดสำรองตามกฎหมายที่ธนาคารฝากไว้ที่ธนาคารกลาง ธนาคารจะยังมีความต้องการเพิ่มเงินทุนมากขึ้นเมื่อมีการให้กู้ยืมแก่ภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่ปริมาณผลผลิตมีความผันผวนค่อนข้างมาก ส่วนความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่มักมาจากภายนอกหรือต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ในขณะเดียวกันธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนี้มักดำเนินงานภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เกิดภาวะเงินเฟ้อที่รุนแรงและมีความผันผวนมาก

ตัวชี้วัดตัวที่สองซึ่งเป็นข้อมูลที่มาจากรายในระบบธนาคารคือ การเปลี่ยนแปลงในระดับการเพิ่มทุน (changes in capitalization) ของธนาคาร การเปลี่ยนแปลงระดับการเพิ่มทุนที่เกิดขึ้นเมื่อความสามารถในการทำกำไรของระบบธนาคารนั้นเปลี่ยนแปลงไปสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดที่ดีของระดับความมั่นคงและโอกาสที่จะเกิดวิกฤตการณ์ในระบบธนาคารได้ การลดลงอย่างรวดเร็วในส่วนของทุนที่ระบบธนาคารมีอยู่ ซึ่งมีสาเหตุมาจากผลการดำเนินงานของธนาคารที่ขาดทุนนั้น จะเป็นการส่งสัญญาณให้เห็นถึงองค์ประกอบบางส่วนของความถดถอยในภาคการเงินการธนาคารที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ แม้กระทั่งในช่วงเวลาที่ระบบธนาคารนั้นพยายามจะเพิ่มกำไรจากการดำเนินงานก็ตาม การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสัดส่วนของเงินที่ให้กู้ยืม เมื่อเทียบกับส่วนของทุนที่ระบบธนาคารมีอยู่นั้น อาจลดลงได้ จนในที่สุดเงินที่ให้กู้ไปของระบบธนาคารนั้นได้กลายเป็นหนี้เสียมากขึ้น ก็จะมีผลทำให้สัดส่วนหนี้เสียต่อส่วนของทุนของระบบธนาคารนั้น ๆ เพิ่มขึ้นซึ่งจะเป็นสัญญาณ

ชัดเจนที่บ่งบอกให้ทราบถึงโอกาสที่จะเกิดความถดถอยขึ้นในระบบการเงินการธนาคารได้ชัดเจนกัน

ความเสื่อมถอยของคุณภาพในการให้สินเชื่อของระบบธนาคาร มักเป็นสาเหตุสำคัญของความถดถอยทางการเงินการธนาคารของระบบธนาคารส่วนใหญ่ ดังนั้นในทางปฏิบัติ ระดับการเกิดหนี้เสียของระบบธนาคารสามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดสำคัญ ที่จะบอกให้ทราบถึงระดับความยุ่งยากของปัญหา และแนวโน้มของวิกฤตการณ์ในระบบการเงินการธนาคารที่จะเกิดขึ้นได้ หรือแม้แต่ภายใต้สถานการณ์ที่ภาคการเงินการธนาคารนั้นอาจมองภาพเศรษฐกิจโดยรวมในแง่ดี ในแง่การประเมินความสามารถชำระคืนของลูกหนี้ในเชิงบวกมากเกินไป ระดับของหนี้เสียก็ยังสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดที่ให้แนวโน้มหรือโอกาสเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคารในภาพรวมได้ดีพอสมควร

ตัวชี้วัดตัวสามซึ่งเป็นข้อมูลที่มาจากรายงานของระบบธนาคารคือ **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของงบดุลธนาคาร** (shifts in the structure of banks' balance sheets) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของงบดุลธนาคารนี้ สามารถให้ข้อมูลหรือสัญญาณเตือนในระยะช่วงแรก ๆ ก่อนที่จะมีข้อมูลเกี่ยวกับผลการประกอบการที่แสดงว่า มีการขาดทุนในการดำเนินงานของระบบธนาคารปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน

ในบางสถานการณ์นั้น วิกฤตการณ์ทางการเงินของระบบธนาคารดูเหมือนหนึ่งว่า จะเกิดขึ้นภายหลังที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณเงินให้กู้ยืมแก่ภาคอุตสาหกรรมใดบางภาคเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ มักตกอยู่ในวงจรการเพิ่มสูงขึ้นและลดลงของระดับราคา จนทำให้มีระดับการลงทุนในธุรกิจนี้มากเกินไป โดยเฉพาะการลงทุนที่อาศัยการกู้ยืมเงินเป็นปริมาณมาก ๆ ในช่วงเวลาที่ระดับราคาส่งหาอสังหาริมทรัพย์

กำลังเพิ่มขึ้น จนในที่สุดเหตุการณ์ที่ตามมาก็คือ เกิดความถดถอยของภาคธุรกิจนี้

ปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อระดับการออมและการให้กู้ยืมเงินภายในประเทศ นำมาซึ่งความยุ่งยากหลากหลายของภาคการเงินการธนาคาร ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2513 จนถึง ปี พ.ศ.2518 และในช่วงต้น ปี พ.ศ.2533 รวมไปถึงวิกฤตการณ์ในทำนองเดียวกันที่เกิดขึ้นในประเทศสวีเดนในราวปี พ.ศ.2538 และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2540-42 เป็นต้น

ตัวชี้วัดซึ่งเป็นข้อมูลที่มาจากระบบธนาคารที่มีนัยสำคัญตัวที่สอง **ระดับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในโครงสร้างความเติบโตของทรัพย์สินและหนี้สินของระบบธนาคาร** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากนำเอาโครงสร้างความเติบโตของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวมาพิจารณาพร้อมกับความแตกต่างของมูลค่าแท้จริงที่เป็นหน่วยเงินตราของทรัพย์สินและหนี้สิน ณ แต่ละระดับของความเจริญเติบโตแล้ว การเพิ่มขึ้นของปริมาณการให้กู้ยืมเงินของระบบธนาคารภายในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เมื่อเทียบกับมูลค่าทรัพย์สินที่มีในช่วงระยะเวลายาวนานกว่านั้น จะทำให้ระบบธนาคารเกิดความรู้สึกว่าเป็นการคั่งค้าง และนำมาซึ่งความสามารถในการทำกำไรในระยะสั้น ทำให้ระบบธนาคารนั้น ๆ มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อระบบธนาคารไปจากเดิมที่มักดำเนินงานในเชิงที่ค่อนข้างอนุรักษ์กว่า ความแตกต่างระหว่างโครงสร้างความเติบโตของมูลค่าแท้จริงที่เป็นหน่วยเงินตราของทรัพย์สินและหนี้สินที่ไม่สมดุลนั้น จะให้ความหมายโดยนัยเกี่ยวกับระดับความยุ่งยากในวิกฤตการณ์ของระบบธนาคารนั้น ๆ ที่กำลังประสบอยู่ได้พอสมควร ซึ่งในระยะต่อมาผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างข้างต้น จะมีผลกระทบต่อความสามารถของ

ระบบธนาคารในการสนองความต้องการของเจ้าหน้าที่ได้โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ ดังนั้นสภาพการณ์เช่นนี้จะยิ่งทำให้เกิดความถดถอยมากขึ้นในภาคการเงินการธนาคารได้อย่างรวดเร็ว

ตัวชี้วัดที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 3 ประการนั้น ถือได้ว่าเป็นข้อมูลของตัวแปรเชิงเศรษฐกิจในระดับจุลภาค ที่สามารถนำมาใช้ชี้วัดอย่างเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับแนวโน้มการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินขึ้นในระบบธนาคารได้ดีพอสมควร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าข้อมูลของตัวแปรที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีคุณค่าค่อนข้างมากในทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติ ข้อมูลของตัวแปรเหล่านี้มักหาได้ค่อนข้างยาก ในขณะที่ตัวแปรที่มีอยู่นั้น อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้น้อยหรือเป็นข้อมูลด้อยคุณภาพ ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 2 ประการคือ

ประการแรก **เนื่องจากจัดการทางด้านสถาบันของระบบธนาคารยังไม่ดีพอ** ในการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาจึงเป็นข้อมูลภายใต้สถานการณ์ที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประการที่สอง **เนื่องจากว่านายธนาคารและผู้กู้ยืมหรือลูกค้าส่วนใหญ่ มักมีแรงจูงใจที่จะนำเสนอแต่ผลการดำเนินงานทางธุรกิจโดยรวม ซึ่งเป็นภาพลวงตาที่ดีมากเกินไปภายใต้วิกฤตการณ์ที่เป็นอยู่** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจกำลังอยู่ในภาวะที่เริ่มถดถอย ธุรกิจส่วนใหญ่มักไม่สามารถทราบล่วงหน้าได้ ดังนั้นจึงมีภาพลวงตาเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจ โดยคิดว่าภาวะเศรษฐกิจนั้นจะยังคงรุ่งเรืองอีกต่อไปได้

ในฐานะผู้สังเกตการณ์ที่อยู่ภายนอกระบบธนาคาร โดยเฉพาะนักวิชาการซึ่งไม่มีส่วนได้เสียกับธนาคารโดยตรง แต่มักเป็นผู้ที่คอยให้คำวิพากษ์วิจารณ์หรือให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคมานำ

ประกอบการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเศรษฐกิจที่สามารถให้ภาพรวมและระดับราคายาที่ได้รับระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตลาด รวมไปถึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

ดังนั้น ตัวชี้วัดซึ่งเป็นข้อมูลซึ่งได้มาจากนอกระบบธนาคารก็คือ ตัวชี้วัดเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาค (macro-economic indicators) ผลการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่พยายามค้นหาว่า ข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคซึ่งสามารถจะนำมาชี้วัดแนวโน้มการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคารนั้นมีมากมาย เช่น ข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารรายเดือนหรือรายปีของธนาคารกลางในแต่ละประเทศสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อชี้วัดล่วงหน้า (leading indicators) หรือเป็นตัวชี้วัดปัจจุบันหรือชี้วัดพร้อม (coincident indicators) และเป็นตัวชี้วัดล่าช้าหรือตัวชี้วัดตาม (lagging indicators) ได้ ตัวชี้วัดทั้ง 3 ข้างต้นสามารถนำมาใช้ในการกำหนดระดับความยุ่งยากของวิกฤตการณ์ที่จะเกิดขึ้นในระบบการเงินการธนาคารได้ว่า จะเป็นอย่างไรและเมื่อใด

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนได้นำเอาตัวอย่างข้อมูลบางส่วนมาแสดงไว้ในตารางที่ 1 ถึงตารางที่ 4 ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลเศรษฐกิจมหภาคเหล่านั้นมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างในช่วงที่เกิดวิกฤติทางการเงินการธนาคาร ซึ่งในการพิจารณาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในค่าของตัวแปรเหล่านั้น ผู้เขียนอยากให้ผู้อ่านพิจารณาในรายละเอียดเองทั้งนี้ เพราะถ้าหากว่าผู้เขียนอธิบายในรายละเอียดแล้ว จะทำให้บทความนี้มีความยาวมากเกินไปซึ่งก็เกินจุดมุ่งหมายของบทความนี้ ซึ่งต้องการเพียงให้แนวคิดการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจเท่านั้น

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาส่วนใหญ่ยังชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลของตัวแปรต่าง ๆ ที่ธนาคารกลางนำมาตีพิมพ์ทั้งที่เป็นข้อมูลรายเดือนหรือรายปีนั้น แท้จริงแล้ว ต่างก็มีคุณค่าต่อการพยากรณ์ภาวะวิกฤตการณ์เศรษฐกิจในระบบธนาคารได้อย่างมาก โดยข้อมูลซึ่งตีพิมพ์เหล่านี้สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพยากรณ์วิกฤตการณ์ของระบบการเงินการธนาคารได้ดีมากยิ่งขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเฝ้าระวัง มีการวิเคราะห์และติดตามข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างใกล้ชิดอยู่เสมอเท่านั้น ซึ่งหน้าที่ในการเฝ้าระวังและวิเคราะห์นี้ โดยข้อเท็จจริงแล้ว ย่อมเป็นหน้าที่ของธนาคารกลางในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยบุคลากรของธนาคารกลางภายในประเทศเหล่านั้นทำการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลของตัวแปรเหล่านี้เพื่อเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจที่ทำงานอยู่ในธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนานั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ สามารถวิเคราะห์และเฝ้าระวังเหตุการณ์ได้ดีด้วย

คำถามที่เกิดขึ้นก็คือว่า บุคลากรของธนาคารกลางในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้มีจำนวนหรือปริมาณเพียงพอหรือไม่ ถ้าหากบุคลากรของธนาคารกลางในประเทศเหล่านั้นมีจำนวนหรือปริมาณเพียงพอแล้ว ก็มีคำถามต่อไปอีกว่า บุคลากรของธนาคารกลางเหล่านั้น มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประยุกต์ใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพยากรณ์ธุรกิจและเศรษฐกิจ (เช่น วิธีการทางเศรษฐศาสตร์ วิธีการทางเศรษฐมิติ และวิธีการทางสถิติศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ตัวแปรที่จะนำมาชี้วัด) ได้ดีมาน้อยเพียงใด

ถ้าหากคำตอบที่ได้คือ นักเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจของธนาคารกลางในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ มีพอเพียงแต่เฉพาะในแง่เชิงปริมาณเท่านั้น ขณะที่บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เชิงเทคนิค และไม่มีประสบการณ์ในการวิเคราะห์เพื่อทำการพยากรณ์เศรษฐกิจแล้ว ธนาคารกลางของประเทศกำลังพัฒนาควรเปิดโอกาสให้นักวิชาการและผู้มีความรู้ความชำนาญที่มาจากวงการอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกระบบธนาคาร มีโอกาสเข้าถึงและใช้ข้อมูลเหล่านั้นเพื่อใช้พยากรณ์เศรษฐกิจได้ด้วย

แต่ที่ถือว่าประเด็นที่สำคัญก็คือ ภาครัฐและธนาคารกลางของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้นได้เปิดโอกาสให้บุคลากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศนั้น ๆ ได้เข้ามามีบทบาทเสริม โดยเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมวิจัยหรือทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาตัวชี้วัดแนวโน้มของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเป็นเชิงระบบได้มาน้อยเพียงใดด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคที่ได้จากธนาคารกลางของแต่ละประเทศจะเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก โดยเฉพาะนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา เข้าถึงได้อย่างเสรีมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ข้อมูลที่ถูกนำมาตีพิมพ์เหล่านั้นส่วนใหญ่มักยังเป็นข้อมูลที่ไม่ทันต่อเหตุการณ์และมีความล่าช้าเกิดขึ้นเสมอ ประกอบกับข้อมูลเหล่านั้นมักเป็นข้อมูลที่มีปัญหาในแง่ของความน่าเชื่อถืออยู่มากพอสมควร แต่อย่างน้อยข้อมูลเชิงเศรษฐกิจมหภาคเหล่านั้นสามารถจะชี้ให้เห็นได้อย่างคร่าว ๆ ว่าเมื่อใดปัญหาวิกฤตการณ์ของระบบการเงินการธนาคารจะเกิดขึ้น และแนวโน้มของวิกฤตการณ์จะแพร่ขยายออกไปมากน้อยเพียงใด ในทางปฏิบัติ ข้อมูลเหล่านี้มักจะถูกต้องดีพอและได้รับความสนใจเฝ้าระวังมากยิ่งขึ้นก็

แต่เฉพาะในช่วงหลัง ๆ ที่เกิดมีปัญหาวิกฤตการณ์ขึ้นแล้วเท่านั้น

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ย่อมแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมหภาคบางตัวแปรนั้น มักแสดงพฤติกรรมแตกต่างออกไปในลักษณะที่จะสามารถชี้นำ (leading up) การเกิดภาวะความถดถอยของระบบการเงินการธนาคาร ในขณะเดียวกัน ตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมหภาคนั้น ก็แสดงให้เห็นภาพรวมทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาเดียวกันกับการเกิด ความถดถอยของระบบธนาคารได้ด้วย โดยลักษณะพฤติกรรมของตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมหภาคโดยรวมนี้ก็คือ เมื่อมีการสิ้นสุดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองที่มูลค่าแท้จริงของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ และระดับการบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้น ได้เกิดการลดลงอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับระดับการลงทุนเพิ่มที่ลดน้อยถอยลง ในขณะเดียวกัน อัตราเร่งของภาวะเงินเฟ้อก็มีอัตราที่ลดลง ทำให้ปริมาณอุปทานสินเชื่จากระบบธนาคารนั้นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงจุดสูงสุด หลังจากนั้นเหตุการณ์ที่ตามมาก็คือ มีการหดตัวของอุปทานสินเชื่อที่เป็นไปอย่างรุนแรง ซึ่งมีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงกลับมีแนวโน้มอ่อนตัวลงจนในที่สุดทำให้ต้องมีการลดค่าเงินของประเทศเหล่านั้นลง อย่างไรก็ตามในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังรุ่งเรืองนั้น ธนาคารภายในประเทศส่วนใหญ่มักอาศัยการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงมาก แต่ภายหลังที่ภาวะเศรษฐกิจเกิดความถดถอยหรือหดตัว อุปทานสินเชื่อจากต่างประเทศก็จะเกิดหดตัวตามไปด้วยกับภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยนั้น

ในอดีต มีหลายประเทศที่ประสบกับความถดถอยของภาคการเงินการธนาคารที่รุนแรง จนมีผลทำให้ฐานะความมั่นคงทางการเงิน (Solvency) ของ

ระบบธนาคารเหล่านั้นเป็นปัญหารุนแรงมาก ยกตัวอย่างเช่น เมื่อระบบธนาคารของประเทศต่าง ๆ ในแถบประเทศนอร์ดิกประสบปัญหาวิกฤตที่รุนแรงมากในช่วงต้นปี พ.ศ. 2533 นำมาซึ่งปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้นในประเทศเดนมาร์ก ปัญหานี้ได้แพร่กระจายจากธนาคารขนาดใหญ่ไปยังธนาคารขนาดเล็กทั่วประเทศ ขณะเดียวกัน ในประเทศสวีเดน ปัญหาทำนองเดียวกันได้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อธนาคารขนาดใหญ่ จนธนาคารขนาดใหญ่เหล่านี้ต้องขอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสวีเดนในที่สุด

ผลจากการเปรียบเทียบประสบการณ์ในอดีตภายในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การคาดคะเนวิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคารล่วงหน้า นั้น แท้จริงแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จากการพยากรณ์นั้นไม่ได้มีคุณค่าที่เท่าเทียมกันเสมอไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาในประเด็นที่ว่า การพยากรณ์นั้น ๆ จะให้ภาพล่วงหน้าที่สามารถแสดงภาวะความถดถอยที่เกิดขึ้นในระบบการเงินการธนาคารของประเทศนั้น ๆ ได้มากน้อยแตกต่างกัน

การลดลงในระดับรายได้ของประเทศที่เกิดปัญหาวิกฤต อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการถดถอยของปริมาณผลผลิตของประเทศ สลับกับการเพิ่มขึ้นในระดับรายได้ของประเทศที่มีสาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณผลผลิตนั้น จะทำให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีอัตราเงินเฟ้อและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงลดลง ซึ่งในที่สุด ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าวนี้จะเกิดความยุ่งยาก หรือมีวิกฤตการณ์ระบบการเงินการธนาคารในระดับที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เป็นที่ปรากฏชัดและเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า ความถดถอยในระบบการเงินการธนาคารนั้นมักเป็นภาวะที่เกิดตามหลังการเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีคามยั่งยืนของกระแสเงินทุนไหลเข้า

(un-sustainable capital inflows) ที่เกิดขึ้นในระบบธนาคารของประเทศที่เกิดปัญหานั้น ซึ่งโดยปกติแล้ว กระแสการไหลเข้าของเงินดังกล่าวนี้มักเป็นกระแสเงินไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศที่ผ่านระบบธนาคาร โดยเงินทุนเหล่านี้ได้มาจากการกู้ยืมเงินต่างประเทศที่อยู่ในรูปของเงินกู้ยืมระยะสั้น (short term loan) ในขณะเดียวกันเงินทุนของธนาคารภายในประเทศที่ได้มาจากการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศนั้น ระบบธนาคารภายในประเทศนิยมนำมาให้กู้ยืมแก่นักลงทุนภายในประเทศในรูปของเงินกู้ยืมระยะปานกลาง (intermediate term loans) และระยะยาว (long term loans)

ดังนั้น ลักษณะที่เด่นประการหนึ่งของวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้คือ การหดตัวของปริมาณการกู้ยืมเงินที่มาจากต่างประเทศนั่นเอง ทั้งนี้เพราะธนาคารต่างประเทศเหล่านี้มักขาดความเชื่อมั่นต่อระบบธนาคารของประเทศเมื่อเกิดปัญหาวิกฤตขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ธนาคารเจ้าหนี้ในต่างประเทศไม่ยินดีจะต่อสัญญาเงินกู้ให้กับธนาคารภายในประเทศที่กำลังเกิดปัญหาวิกฤตอีกต่อไปนั่นเอง ในทางตรงกันข้าม ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองเศรษฐกิจมักมีอัตราการเติบโตของระดับการบริโภคและการให้กู้ยืมเงินที่เพิ่มสูงขึ้นควบคู่ไปกับการเพิ่มสูงขึ้นของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงเป็นภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนจะมีวิกฤตการณ์การเงินการธนาคาร หรืออาจกล่าวได้ว่า โดยปกติแล้ววิกฤตการณ์การเงินการธนาคารนั้นมักเกิดขึ้นภายหลังที่ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่กล่าวมาข้างต้นนั้นได้สิ้นสุดลงนั่นเอง

ลักษณะพฤติกรรมการกู้ยืมเงินของระบบธนาคารที่มีปัญหาวิกฤตดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาประเทศที่อาศัยแรงผลักดันจาก

ต่างประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาของตลาดเงินและตลาดทุนที่ต้องพึ่งพาการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศในสัดส่วนค่อนข้างสูง จะมีผลกระทบเชิงลบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศที่พึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมาก และเมื่อปัญหาทางเศรษฐกิจทวีความรุนแรงมากขึ้นก็จะมีส่วนสำคัญทำให้ปัญหานั้นพัฒนาไปในทิศทางที่เลวร้ายมากยิ่งขึ้นไปอีก ความเป็นเหตุผลในประเด็นของสาเหตุหรือที่มาของปัญหาวิกฤต แม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ในแนวทางอื่น ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปก็ตาม แต่วิกฤตการณ์การเงินการธนาคารที่ขยายตัวมากขึ้นเป็นลำดับนั้น อาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากผลกระทบซึ่งมาจากภายนอกประเทศด้วยก็เป็นได้ แต่ผลกระทบที่มาจากภายนอกประเทศค่อนข้างจะยากต่อการควบคุม หรืออยู่นอกเหนือการควบคุมของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีขนาดเล็กมักจะได้รับผลกระทบจากภาวะการเปลี่ยนแปลงที่มาจากต่างประเทศค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับประเทศที่มีขนาดใหญ่กว่า

ความแปรปรวนของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งลักษณะความรุ่งเรืองและความถดถอยดังที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น ที่จริงแล้ว ไม่ได้มีลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศที่สอดคล้องกันไปเสียทั้งหมด ภาวะวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกิดขึ้นในประเทศแถบอาเซียน และประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ รวมไปถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น ใต้หวัน เกาหลี และสิงคโปร์นั้น นับเป็นตัวอย่างที่ดีของความไม่สอดคล้องกันในลำดับเหตุการณ์ที่เป็นภาวะวิกฤตที่

ยกตัวอย่างเช่น วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาปัจจุบันของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญจากลำดับเหตุการณ์ที่เกิดวิกฤตขึ้นในประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง เช่น ประเทศในแถบยุโรปตะวันออกและรัสเซีย ในขณะเดียวกัน วิกฤตการณ์นี้ก็แตกต่างกันไปจากวิกฤตการณ์ของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มลาตินอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในทวีปแอฟริกา ซึ่งส่วนมากระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นมักจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่มาจากการส่งออกสินค้าเกษตรขั้นปฐมเท่านั้น

จากภาพรวมของวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงนั้นจะเห็นได้ว่า ทั้งอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศที่แท้จริง และปริมาณกักตุนเงินของระบบธนาคารภายในประเทศที่มาจากต่างประเทศ มีบทบาทอย่างสำคัญทำให้เกิดวงจรของความเจริญเติบโตและความถดถอยทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นค่อนข้างชัดเจน แม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาก่อนหรือในระหว่างการเกิดวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารก็ตาม กรณีตัวอย่างที่กล่าวมานี้สถานะที่เป็นไปของเหตุการณ์ที่กล่าวมาสามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดชั่วคราว (contemporaneous indicator) ของวิกฤตการณ์ได้ดีพอสมควรว่า สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ มีแนวโน้มเป็นเช่นใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พฤติกรรมของตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมักจะแตกต่างกันไปจากช่วงเวลาก่อนการเกิดวิกฤตการณ์อย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม นับเป็นเรื่องยากในการที่จะทำการคาดคะเนเหตุการณ์เหล่านี้ได้ถูกต้องอย่างมีนัยสำคัญโดยการอาศัยเพียงข้อมูลพื้นฐานเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาคแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

จากการสังเกตของผู้เขียนพบว่า ภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ที่ระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับรายได้ที่

ลักษณะที่แตกต่างกันไป โดยวิกฤตการณ์ของระบบการเงินการธนาคารของประเทศเหล่านี้ มักเกิดขึ้นตามหลังแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทิศทางเลลงของเทอมการค้าของประเทศเหล่านั้น กล่าวคือ ก่อนจะมีวิกฤตการณ์ขึ้นประเทศเหล่านี้มักมีการลดน้อยถอยลงของระดับราคาสินค้าที่ส่งออก ซึ่งไม่เพียงแต่จะกระทบต่อระดับกำไรของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เท่านั้น แต่ยังจะทำให้รายได้ของภาครัฐในประเทศเหล่านั้นลดลงด้วย ในขณะเดียวกัน ก็มีผลทำให้อุปสงค์มวลรวมภายในประเทศลดลงไปเป็นอันมาก จนในที่สุดนำมาซึ่งสภาวะการณ์ที่มีการลดลงของอุปสงค์ที่มีต่อธุรกิจทุกประเภทในประเทศเหล่านั้นได้ในที่สุด

ดังนั้น การพยากรณ์แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจในประเทศเหล่านี้จึงขึ้นอยู่กับลักษณะพฤติกรรมของเทอมการค้าว่ามีลักษณะเป็นเช่นใด หรืออาจกล่าวได้ว่าลักษณะพฤติกรรมของเทอมการค้านั้นสามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในระบบการเงินการธนาคารของประเทศข้างต้นได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ระดับความผันผวนของภาวะเงินเฟ้อและระดับอุปสงค์รวมในประเทศเหล่านี้ มีความสอดคล้องค่อนข้างน้อยกับการคาดคะเนความสามารถทำกำไรของระบบธนาคารภายใต้ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น

บทสรุป (Conclusion)

จะเห็นได้ว่าในอดีต สถาบันการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development : IBRD) หรือแม้แต่ธนาคารพัฒนา ซึ่งมีบทบาทเฉพาะพื้นที่หรือระดับทวีป เช่น ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) เป็นต้น

ต่างก็ได้ให้ความสนใจต่อข้อมูลของตัวแปรที่สามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัด หรือให้สัญญาณเตือนที่ทันต่อเหตุการณ์การเกิดวิกฤตการณ์ในระบบการเงินการธนาคารในประเทศต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษาโครงสร้างทางการเงินการธนาคารของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังจะมีปัญหาวิกฤตเหล่านี้น้อย่างระมัดระวังเพื่อหาจุดอ่อนที่อาจเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็พยายามหาทางแก้ไขข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนเหล่านั้น โดยอาศัยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของระบบธนาคารที่มีแนวโน้มจะเกิดปัญหาความถดถอย โดยเฉพาะในประเด็นความถดถอยของความมั่นคง จากนั้นก็ทำการตรวจสอบค่าตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมหภาคอื่น ๆ ที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อประเมินนัยสำคัญในพฤติกรรมของตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมหภาคเหล่านั้นก่อนจะนำมาชี้วัดความเป็นไปได้หรือแนวโน้มการเกิดวิกฤติของระบบการเงินการธนาคารในประเทศเหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่เชื่อกันว่าในอนาคตอันใกล้สถาบันการเงินระหว่างประเทศเหล่านี้คงจะต้องใช้ความพยายามที่เพิ่มมากขึ้นในการดำเนินการเพื่อหาตัวชี้วัดภาวะวิกฤติในรูปตัวแปรเชิงเศรษฐกิจมหภาค ขณะเดียวกันธนาคารกลางของแต่ละประเทศก็จะต้องเข้ามามีบทบาทในการหาตัวชี้วัดเชิงเศรษฐกิจมหภาคนี้น่ามากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งอย่างน้อยความพยายามในการดำเนินการดังกล่าวทั้งของสถาบันการเงินระหว่างประเทศและธนาคารกลางในประเทศต่าง ๆ จะทำให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญสำหรับการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจในประเทศเหล่านั้น โดยเฉพาะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศกำลังพัฒนา

ในกรณีของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย นั้น ก็ควรดำเนินการศึกษาต่อไปในทางลึกกว่า ในทาง

ปฏิบัติควรมีสัญญาณเตือนอื่น ๆ อีกหรือไม่ที่ต้องคำนึงถึง เช่น สัญญาณเตือนที่ได้จากข้อมูลเชิงเศรษฐกิจระดับจุลภาค เป็นต้น ในหลายประเทศได้ทำการตรวจสอบข้อมูลในระดับจุลภาค (dis-aggregate data) กันอย่างใกล้ชิด โดยได้ให้ความสนใจต่อข้อมูลทางบัญชีและมาตรฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์มากขึ้น แม้ว่าในทางปฏิบัติจริง บางครั้งอาจไม่สามารถหาตัวชี้วัดหรือกลุ่มตัวชี้วัดที่น่าเชื่อถือมาเป็นเครื่องมือพยากรณ์วิกฤตการณ์ทางการเงินการธนาคารได้ ในขณะเดียวกัน แนวโน้มความล้มเหลวของระบบธนาคารในบางประเทศหรือในบางพื้นที่นั้นยังไม่สามารถที่จะคาดคะเนได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นความล้มเหลวของระบบการเงินการธนาคารนี้ก็ยังคงเป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อไป ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือประการแรก เนื่องจากทักษะในการแก้ไขปัญหาวิกฤติและประสิทธิภาพของภาครัฐในแต่ละประเทศย่อมมีระดับแตกต่างกันไป ประการที่สองก็คือ เป็นเรื่องที่ยากลำบากในการจะคาดคะเนวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารของแต่ละประเทศให้ถูกต้องได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจึงเป็นเหตุการณ์ที่เป็นไปด้วยความไม่แน่นอนทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลักดันให้ภาครัฐต้องหามาตรการเชิงนโยบายเพื่อใช้รับมือกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดเป็นปัญหาภาคการเงินการธนาคาร โดยความพยายามที่จะทำการคาดคะเนวิกฤตการณ์การเงินการธนาคารในปัจจุบันนี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้นและยังต้องการให้เกิดมีพัฒนาการทางด้านนี้อีกมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ความพยายามที่มากขึ้นในการที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต ในขณะเดียวกัน ก็ต้องพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยให้สังคมมีต้นทุน

ค่าเสียโอกาสน้อยที่สุดเท่าที่เป็นได้ ซึ่งประเด็น
ปัญหานี้ถือเป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องดำเนินการให้
สัมฤทธิ์ผลในทุกประเทศ โดยเฉพาะสถาบันการ
เงินระหว่างประเทศและธนาคารกลางในแต่ละ

ประเทศ จะต้องเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญโดย
พยายามที่จะผลักดันให้มีพัฒนาการทางด้านการ
ขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคิดเป็นร้อยละของ GDP ของประเทศเม็กซิโกและประเทศกลุ่มอาเซียนใน
ช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน

ประเทศ	2535	2536	2537
เม็กซิโก	-6.7	-5.8	-7.1
อาเซียน	2538	2539	2540
อินโดนีเซีย	-3.3	-3.3	-1.9
เกาหลี	-2.0	-4.9	-2.8
มาเลเซีย	-10.0	-4.9	-5.8
ฟิลิปปินส์	-4.4	-4.7	-4.5
ไทย	-8.0	-7.9	-1.9

ที่มา: กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารกลางประเทศเม็กซิโก

ตารางที่ 2 กระแสทุนไหลเข้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นก่อนการเกิดวิกฤตการณ์เปรียบเทียบระหว่างประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและเม็กซิโก (คิดเป็นร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ)

ปี พ.ศ.	ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง		ประเทศเม็กซิโก	
	การลงทุนโดยตรง	การลงทุน ทางการเงิน	การลงทุน โดยตรง	การลงทุนทาง การเงิน
2534	12.5	1.0	2.3	4.7
2535	13.1	2.7	2.3	5.1
2536	12.1	8.1	2.2	7.1
2537	10.0	4.9	3.5	2.2
2538	9.9	5.2	4.1	-4.3
2539	10.5	4.5	1.5	4.8
2540	10.3	-6.1	4.1	1.8

หมายเหตุ : เอเชียตะวันออกเฉียงรวมถึงอินโดนีเซีย เกาหลี มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

ที่มา : กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารกลางประเทศเม็กซิโก

ตารางที่ 3 วิกฤตการณ์ที่นำมาซึ่งการลดค่าเงิน ราคาสินค้า และอัตราดอกเบี้ยที่ลดต่ำลงในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและเม็กซิโก

ประเทศ	การลดค่าเงินเมื่อเทียบกับ ดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ)	การลดลงของ ดัชนีราคา (ร้อยละ)	การเปลี่ยนแปลง อัตราดอกเบี้ย (อัตราพื้นฐาน)
ช่วงเวลา 1 กค. 2540 - 16 กพ. 2541			
เม็กซิโก	98.12	-28.12	5875
ช่วงเวลา 2 ธค. 2537 - 31 มีค. 2538			
อินโดนีเซีย	231.00	-81.74	2398
เกาหลี	83.14	-63.06	965
มาเลเซีย	55.43	-58.41	373
ฟิลิปปินส์	51.37	-49.17	0
ไทย	87.09	-48.37	-25

ที่มา : กองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารกลางประเทศเม็กซิโก

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการไหลเข้าของเงินทุนสุทธิโดยรวมของโลก ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศใน
แถบเอเชีย

รายการ	2537	2538	2539	2540	2541	2542
ของโลก						
กระแสการไหลเงินทุนภาคเอกชนสุทธิ	160.5	192.0	240.8	173.7	122.0	196.4
การลงทุนโดยตรงสุทธิ	84.3	96.0	114.9	138.2	119.6	119.7
การลงทุนทางการเงินสุทธิ	87.8	23.5	49.7	42.9	18.0	34.4
การลงทุนสุทธิทางด้านอื่น	-11.7	72.5	76.2	-7.3	-15.4	42.3
กระแสการไหลที่เป็นทางการสุทธิ	-2.5	34.9	-9.7	29.0	37.0	-8.9
การเปลี่ยนแปลงในเงินสำรอง	77.2	120.5	115.9	54.7	67.1	91.1
ของประเทศกำลังพัฒนา						
กระแสการไหลเงินทุนภาคเอกชนสุทธิ	136.6	156.1	207.9	154.7	99.5	168.6
การลงทุนโดยตรงสุทธิ	75.4	84.3	105.0	119.4	99.1	99.1
การลงทุนทางการเงินสุทธิ	85.0	20.6	42.9	40.6	19.4	32.2
การลงทุนสุทธิทางด้านอื่น	-23.8	51.2	60.0	-5.3	-19.0	37.3
กระแสการไหลที่เป็นทางการสุทธิ	9.1	27.4	-3.4	17.5	28.6	5.7
การเปลี่ยนแปลงในเงินสำรอง	42.4	65.6	103.4	55.2	37.3	80.8
ของประเทศในแถบเอเชีย						
กระแสการไหลเงินทุนภาคเอกชนสุทธิ	94.1	91.8	102.2	38.5	1.5	58.8
การลงทุนโดยตรงสุทธิ	43.4	49.7	58.5	55.4	40.6	43.7
การลงทุนทางการเงินสุทธิ	11.3	10.8	10.2	-2.2	-7.0	5.3
การลงทุนสุทธิทางด้านอื่น	8.3	31.3	33.5	-14.7	-32.1	9.8
กระแสการไหลที่เป็นทางการสุทธิ	6.2	5.1	9.3	17.7	24.7	7.0
การเปลี่ยนแปลงในเงินสำรอง	39.7	29.0	48.9	17.2	24.4	65.5

หมายเหตุ : กระแสการไหลเงินทุนภาคเอกชนสุทธินั้นอาจจะรวมเอากระแสการไหลที่เป็นทางการบางอย่างเข้าไป
ด้วยเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูลที่ได้มา

ที่มา : กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) World Economic Outlook, May 1998

เอกสารอ้างอิง

- เสาวลักษณ์ เชษฐาวิวัฒนา. 2539. **คู่มือไขปริศนาดัชนีชี้้นำทางเศรษฐกิจ**. โครงการวิจัยการบัญชี. กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์.
- Danial C. Hardy. 1998. "Are Banking Crisis are Predictable?". **Finance & Development Quarterly Publication of The International Monetary Fund**. December. Volume 35. No 4. 28-31.
- Donald J. Mathieson. 1998. "Financial Crisis in Emerging Markets". **Finance & Development Quarterly Publication of The International Monetary Fund**. December. Volume 35. No 4. 32-35.
- Guillermo Ortiz Martinez. 1998. "What Lesson does The Maxican Crisis Hold for Recovery in Asia?". **Finance & Development Quarterly Publication of The International Monetary Fund**. June. Volume 35. No 2. 6-9.
- M.G.Quibria and J. Malcolm Dowling. 1997. **Current Issues in Economic Development : An Asian Perspective**. New York : Oxford University Press.
- R. Mark Roger. 1990. **Handbook of Key Economic Indicators**. Undefined Source.
- Stanley Fischer. 1998. The Asian Crisis and the Changing Role of The IMF. **Finance & Development Quarterly Publication of The International Monetary Fund**. June. Volume 35. No 2. 2-5.
- Subrata Ghata. 1983. **Monetary Economics in Developing Countries**. Macmillan International College Edition (MICE). Southeast Asian Reprint. Macmillan Co.Ltd.